מקומות באגרות הראי"ה

פריז

צרפת ואיטליה

נכתבו בו 3 · נשלחו אליו 2 · הוא נזכר ב-6

igrot.shlomo-aviner.net

רקע

בירת צרפת. מקצת האגרות נכתבו בה, בשנים תרע"ו ותרפ"ד (בדרך לאמריקה).

אגרות שנכתבו בפריז – עם ביאור

3 אגרות, לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תשס

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א שבט תרע"ו - פריז **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה (בשווייץ)

הם הגיעו לפריז בשלום, וייצאו בבוקר. הרב קוק מבקש שישגיח על לבושו 'בכבוד ובנימוס', וילמד לזכר סבתו ביום הפטירה, כ"ח בשבט.

עיקרי הדברים

- בדרך ללונדון.
- לבוש מכובד.
- יום פטירת הסבתא.

נוסח האגרת עם ביאור

בעה"י[1], כ"א שבט עתר"ו[2], פריס. [בדרך מסנקט גאלן ללונדון; ראו (כרך ג', אגרת תשסא)]

בני יקירי [בנו הרצי"ה, שנשאר אז בשווייץ] שליט"א[3], באנו ב"ה[4] שלו'[5] פה, ונקוה בעה"י לצאת בבוקר כשעה השביעית. ינהלנו השי"ת[6] לשלו'[7]. חזק ואמץ בני ודר"ש[8] אהובינו הנכבדים כולם, וביחוד האדם ביקר הרה"ג[9] ד"ר[10] אשר שליט"א וביתו וכא"ל[11] והרה"ח[12] ד"ר הרץ שליט"א וכא"ל. הודיענו אם עלתה יפה מדת הבגדים. תבלה ותחדש ותשגיח על התלבושת שלך, שתהי'[13] בכבוד ובנימוס הראוי בע"ה[14], והכל לש"ש. שמחנו נא בדבריך היקרים מכא"ל[15] באר היטב. והי'[16] זה שלו', כנה"י[17] ונפש אביך מצפה אשרך,

אברהם יצחק ה"ק

הי"צ[18] של אמא זקנתך ע"ה[19] כ"ח דנא. רצון אמא תחי'[20] שתלמוד לע"נ[21]. פרופ' לוי איננו בביתו. ויבא אחר ש"ק[22] הבע"ל[23] כהודעת השליח.

הנ"ל

אמא חפצה לתן בשמה למשרתת מר קמחי פרנק.

ב"ה עד כה עברנו הגבולים בכבוד הראוי. יתננו ד' לחן בעיני כ"ר[24] גם לימים הבעל"ט[25].

הנ"ל

1. בעה"י - בעזרת השם יתברך
2. עתר"ו - השנה תרע"ו (1915/1916) - בצירוף אותיות
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ב"ה - ברוך השם
5. שלו' - שלום
6. השי"ת - השם יתברך
7. לשלו' - לשלום

8. ודר"ש - ודורש שלום
9. הרה"ג - הרב הגאון
10. ד"ר - דוקטור
11. וכא"ל - וכל אשר לו
12. והרה"ח - והרב החסיד
13. שתהי' - שתהיה
14. בע"ה - בעזרת השם
15. מכא"ל - מכל אשר לו
16. והי' - והיה
17. כנה"י - כנפשו היקרה
18. הי"צ - היארצייט (יום הזכרון)
19. ע"ה - עליו השלום
20. תחי' - תחיה
21. לע"נ - לעילוי נשמת
22. ש"ק - שבת קודש
23. הבע"ל - הבא עלינו
24. כ"ר - כל רואינו
25. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארכו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: א' דראש חודש אדר שני תרפ"ד - פריז **נמען:** בנו הרצי"ה ובנותיו

הרב קוק מוטרד ממבקרים. הרב קוק מבקש שיטפלו בענייני הבית, ישמרו את השיעורים, ויודיעו על אביו - אם הוקלו כאבי הראומטיזם ואם סודרה נסיעתו לטבריה.

עיקרי הדברים

- מבקרים בפריז.
- שאלות על הבית והאב.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. א' דר"ח[2] אדר ב' תרפ"ד[3], פריז

בני יקירי ומחמדי, ובנותי היקרות שליט"א[4]

הנני מוטרד כעת מאנשים כאשר רשמתי כבר. ומ"מ[5] הנני חפץ בכל האפשרות לכתב לכל אחד ואחד בפרטיות. בטח כבר שלחתם מכתב לנויורק. [לניו יורק, יעד מסעו של הרב קוק; ראו (כרך ד', אגרת ארכה)] נא להתאמץ בכל הענינים שצריכים טיפול וזירוז בבית. ולמסור את דרישות שלומי לכל יקירינו ולר' דוד שליט"א וכא"ל[6]. ולכל חבירינו כולם. מה יש ע"ד[7] השיעורים אם נשמרים הם באיזה מדה. נא להודיעני בפרטיות מה שלו'[8] באמו"ר[9] שליט"א ההוקלו יסורי הראמטיזם, כאשר נקוה, אם סודר דבר נסיעתו לטבריא בע"ה[10].

הנני חותם בברכה וכט"ס[11] שלכם

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. דר"ח - דראש חודש
3. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. ומ"מ - ומכל מקום
6. וכא"ל - וכל אשר לו
7. ע"ד - על דבר
8. שלו' - שלום
9. באמו"ר - אדוני אבי מורי ורבי
10. בע"ה - בעזרת השם
11. וכט"ס - וכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארכז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: א' דראש חודש אדר שני תרפ"ד - פריז **נמען:** הוריו ובני המשפחה

הם הגיעו לפריז בבוקר והתקבלו בכבוד. פסח נסע לשרבורג. אולי יתעכבו עד יום רביעי, שבו תצא רכבת מיוחדת לנוסעי המחלקה הראשונה. הרב קוק מבקש מכתבים לניו יורק.

עיקרי הדברים

- הגעה לפריז.
- תוכנית הנסיעה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. א' דר"ח[2] אדר ב', פריז (תרפ"ד[3])

שלו'[4] וברכה להורי היקרים עט"ר[5], ולכל מחמדי לבבי שליט"א[6]

באנו ב"ה היום בוקר הנה, נפגשנו בכבוד על חצר מסה"ב[7] פסח שי'[8] נסע כנראה לשערברוק [נמל שרבורג] שבצרפת, שממנו הפליגו לאמריקה] כדי שלא יתעכב למועד היציאה של הספינה בשעה טובה מסילת הברזל. בעה"י[9], תהל"י[10] על החוה"ש[11] אשר עמנו, חושבים אנו לשבות פה ואולי ג"כ[12] להתעכב עד יום ד' הבעל"ט[13] שתבא מכאן רכבת מיוחדת בשביל הנוסעים במחלקה הראשונה. יתן ד' הכל להצלחה ולברכה. בטח כבר שלחתם מכתב לניורק, נא לכתב בפרטיות מכל אשר עמכם לטובה, ומשלו'[14] אאמו"ר[15] שליט"א ביחוד. יכתבו נא כל אחד לפי היכולת. ויהי'[16] לי לשמחת לב ולמשיב נפש בנודי בגולה. עד אשר יחנינו השי"ת[17] לחדות פניכם בשמחת לבב, בחסדו וטובו הגדול ב"ה.

באמצע כתיבתי במלון, באו כבר אחדים ומפריעים ע"כ[18] אקצר כעת, ואומר שלו' וברכה כנפשכם היקרה, ונפש בנכם, אישך, אביכם, אחיכם ודודכם, המצפה לתשועת ד' בקרוב

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. דר"ח - דראש חודש
3. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
4. שלו' - שלום
5. עט"ר - עטרת ראשי
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. מסה"ב - מסילת הברזל (תחנת הרכבת)
8. שי' - שיחיה
9. בעה"י - בעזרת השם יתברך
10. תהל"י - תהלה לא-ל יתברך
11. החוה"ש - החיים והשלום
12. ג"כ - גם כן
13. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה

14. ומשלו׳ - ומשלום
15. אאמו״ר - אדוני אבי מורי ורבי
16. ויהי׳ - ויהיה
17. השי״ת - השם יתברך
18. ע״כ - על כן

אגרות אל אנשים ומוסדות בפריז – עם ביאור

לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קצג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ד ניסן תרס"ט - יפו **נמען:** הרב פרופ' ישראל לוי (פריז)

הרב קוק שולח טופס שטר מכירה לשמיטה. הברון ביקש שהקונה יהיה מר ברביע, כמו בשמיטה הקודמת. הרב קוק מבקש שהברון ונציגי יורשי ברוין יחתמו, שהקונה יקבל על עצמו את תנאי הקניין, ושהקניין ייגמר בכסף ובשטר.

עיקרי הדברים

- שטר המכירה לשמיטה.
- חתימת הברון רוטשילד.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ד ניסן תרס"ט[4].

לכ' הרב הגדול בישראל ובאדם החכם הכולל מו"ה[6] ישראל פרופיסור לוי [ישראל לוי, חוקר ומלומד בפריז, ולימים הרב הראשי של צרפת] שליט"א[7], שלו[8] וברכה.

הנני שולח בזה לכת"ר[9] טופס שטר מכירה, [למכירת אדמות המושבות של הברון רוטשילד לנכרי בשנת השמיטה תר"ע; ראו גם כרך א', אגרת קנה)] וכאשר גלה הדרת הברון נ"י[10] את דעתו, שהגיעה אלי על ידי הפקידות, שחפצו הוא שהקונה יהי' האדון בארביע, שהי' ג"כ[13] הקונה בשמיטה שעברה, שוב אין מה לדבר ע"ד[14] קונה אחר, ויטיב נא כת"ר[15] לעשות למען המצוה ותיקון הישוב, שיגמר שטר המכירה ע"פ[16] סגנון הכתוב כאן. בשטר הרצוף פה, ויבא עה"ח[17] הדרת הברון ובאי כחם של היורשים של האדון ברוין. ועל חכמתו הגדולה אשען שיעשה הכל כדת, ויבא ג"כ האדון בארביע הקונה עה"ח, שהוא מקבל עליו כל תנאי הקנין. ויקבל כבוד הברון או ב"כ[18] מהקונה את הכסף תחילת הפרעון, והקונה יקבל את שטר המכירה לידו, כדי שבזה יגמר הקנין בכסף ובשטר. ויטיב לשלוח אלי העתקה ברורה מכל פרשת הקנין ושטר המכירה ואיכות הענין באר היטב,

מתקותי, שבאהבתו לאה"ק[19] יעשה הכל באופן היותר מועיל, אקצר ואומר שלו' וברכה, כנה"ר[20] ונפש ידידו מכבדו מאד, מצפה תשובתו הנכבדה במוקדם האפשרי, כי הענין דורש זריזות כעת.

הק' אברהם יצחק ה"ק הנ"ל

מפני זריזות הענין כתבתי בזה ג"כ להרב ר'[21] אלפרעד לוי [הרב אלפרד לוי, הרב הראשי של צרפת] נ"י. הנ"ל[22].

הנני מליט בזה את ההרשאה. אולי יהי' חפץ הדרת כבוד הברון נ"י לחתום עלי'[23], וגם ב"כ של מר ברוין יבאו עה"ח, ואז יהי' הקונה אחד מהיושבים פה, כפי אשר תסכים על זה ג"כ הפקידות פה. הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן

4. תרס"ט - השנה תרס"ט (1908/1909)
5. לכ' - לכבוד
6. מו"ה - מורנו הרב
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. שלו' - שלום
9. לכת"ר - לכבוד תורתו
10. נ"י - נרו יאיר
11. יהי' - יהיה
12. שהי' - שהיה
13. ג"כ - גם כן
14. ע"ד - על דבר
15. כת"ר - כבוד תורתו
16. ע"פ - על פי
17. עה"ח - על החתום
18. ב"כ - בא כוחו
19. לאה"ק - לארץ הקודש
20. כנה"ר - כנפשו הרמה
21. ר' - רבי
22. הנ"ל - הנזכר לעיל
23. עלי' - עליה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רעח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד אדר ראשון תר"ע - יפו **נמען:** הרב פרופ' ישראל לוי (פריז)

הרב קוק מודה על התמיכה ברב זאב ברנשטיין בפתח תקווה, ועל מסירת 'שבת הארץ' לברון. הרב קוק מבקש שהברון ייתן את לבו גם לתחיית נשמת הישוב, כלומר לחיזוק הדת. הרב קוק מונה צרכים: חיזוק הרבנות הכללית ונסיעות למושבות, משכורת לרב עקרון, עיתון חודשי לרבנות, וישיבה מרכזית שתוציא רבנים בעלי השכלה ונאום.

עיקרי הדברים

- תודה על תמיכה ברב בפתח תקווה.
- פנייה לברון לחזק את הדת בישוב.
- רבנות, עיתון וישיבה מרכזית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ד אד"ר[4] תרע"ן.

ישאו הררי קודש שלו'[5] לכבוד הרב הגדול בישראל ובאדם כליל תפארת מר ישראל פרופיסור לוי [הרב והחוקר הצרפתי ישראל לוי] שליט"א[6].

מצאתי לנפשי חובה להביע את תודתי וברכתי לכבוד הדרתו, על אשר יקרתי בעיניו למלאות את שאלתי על דבר הרב היקר מר זאב ברנשטיין נ"י[7], היושב במושבה פתח תקוה ת"ו. ומה מאושר אהיה אם יהי'[8] עוד אפשר להמשיך את התמיכה להרב הנ"ל[9] גם לימים יבאו, כי נכבד האיש מאד, ופעולתו נכונה היא לטובת דת קודש בישובנו בא"י[10].

כמו-כן אודה בזה להדרת כבודו על דברו הטוב בדבר הספר "שבת הארץ", [ספרו של הרב קוק על הלכות שביעית, שיצא לאור בשנת תר"ע] ואשמח מאד כי הפיק רצון מכבוד חכמתו ותורתו, ויבורך כבוד הדרתו על אשר הואיל למלא את בקשתי למסור את הספר הנשלח לכבוד הברון הנדיב [הברון אדמונד דה רוטשילד] שיחי'[11].

מדי דברי אתכבד לקחת דברים עם הוד כבודו. אולי יהי' ד' עמנו ונוכל לעשות דברים ממשיים לטובת הדת בישוב החדש. כמובן כל חפצי הוא לקשר את הדת עם התקומה הישובית, ועינינו רואות שאי אפשר להישוב להפריח ולהתקיים כי"א[12] בעזרת אמוץ הדת וכבודה, והדבר נאה מאד שהדרת הברון, שכי"כ[13] הרבה לעשות בשביל הישוב, ישים ג"כ[14] לב לתחיית נשמת הישוב, שהיא ההתעודדות הדתית בתוכו. למטרה זו אנו צריכים לאמץ את משטר הרבנות הכללית, ולתן יכולת לעשות מסעות תכופות בכללות הישוב, ביהודה ובגליל, לבצר את מעמד הדת.

נוסף לזה צריכים אנו לחזק את הרבנות המקומית, שבכל מושבה. והנה בעקרון כבר נתקבל רב על פי רשותי ובחירתי, וב"ה[15] הוא רב נכבד, ופעולתו ניכרת לטובה על המצב המוסרי והדתי של המושבה, אבל מצבו הוא ירוד מאד ומחיתו מצומצמת. מה טוב היה אם יהיה אפשר לתמכו במשכורת תמידית.

כן דרושה מאד להרבנות הכללית של הישוב במה ספרותית, כלומר עתון מיוחד יוצא בחוברות חדשיות לפחות, לבצר את מעמד הדת ולברר כל השאלות הרבות שבכללות הישוב כולו, במובן המעשי והתיאורי [בעניינים המעשיים והעיוניים] ובכל המסתעף לזה.

על כולם דרושה ישיבה מרכזית לכללות הישוב החדש, ישיבה ברוח ישראל הראויה להוציא רבנים מפוארים לישוב, מחונכים בתרבות נאה, ובידיעות העולם והחיים, נוסף על תורתם ואמונתם, מוכשרים בכח הדבור הנאה לקחת נפשות [לקרב לבבות (על פי משלי יא, ל)] ביושר אמריהם.

והנה כל אלה העובדות מוטלות עלינו להגשימן במעשה, ומה מאושר יהי' ישובנו, אם ע"י[16] כבוד הדרתו יבואו הדברים להיות קרובים ללבו של הדרת הברון הנדיב שיחי', שזה יעמיד בקרן אורה [באור גדול] יותר עליונה את כל מעשה צדקתו לארצנו הקדושה.

ע"ד[17] הישיבה החילותי כבר ב"ה התחלה קטנה, אבל כשיהיו לנו די אמצעים הננו נכונים לשכלל ולהרחיב באופן רצוי מאד, באופן שתכובד השפעת בני ארץ ישראל גם על העולם הישראלי שבחוץ לארץ.

אקוה, שהדרת כבוד מעלתו יואל בטובו להשיבני דבר על כל שאלותי, ושישתדל כפי יכלתו להיות לסועד [להיות לעזר] לכל הדברים הטובים אשר ברוח עמדי לכונן לטובת עמנו וארצנו הקדושה.

והנני בזה חותם בברכת שלו' ורחשי כבוד נעלים ורוממים מאד,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. אד"ר - אדר ראשון
5. שלו' - שלום
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. נ"י - נרו יאיר
8. יהי' - יהיה
9. הנ"ל - הנזכר לעיל
10. באי"י - בארץ ישראל
11. שיחי' - שיחיו
12. כ"א - כי אם
13. שכ"כ - שכל כך
14. ג"כ - גם כן
15. וב"ה - וברוך השם
16. ע"י - על ידי
17. ע"ד - על דבר

אגרות שבהן פריז נזכרת – עם ביאור

לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קנה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ח אלול תרס"ח - יפו **נמען:** מר פרנק (פקיד יק"א / הברון רוטשילד)

לקראת שנת השמיטה תר"ע הרב קוק שואל אם בייפוי הכוח של מר פרנק יש די כדי לחתום על שטר מכירת הקרקעות לנכרי (היתר המכירה), או שנדרשת הרשאה מיוחדת מהברון וממנהלת יק"א בפריז. בשמיטה הקודמת נתן הברון הרשאה כזו. ההיתר נחוץ גם למסחר בפירות וביין.

עיקרי הדברים

- הכנות לשמיטת תר"ע.
- היתר המכירה והרשאת הברון.
- חשיבות המכירה למסחר.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ח"י[4] אלול תרס"ח[5]. [י"ח באלול תרס"ח (1908)]

אדון נעלה ומרומם מר פרנק [ראש פקידות יק"א בארץ ישראל; ראו גם (כרך א', אגרת רלו)] נ"י[6], שלו'[7] וברכת השנים.

אדוני הנעלה,

הנני פונה אל כבודו המרומם במכתבי זה, בשאלה הנוגעת לכללות הישוב באה"ק[8]. אשר ע"כ[9] אקוה שיואל נא הדרתו להשיבני בטובו במוקדם האפשרי ברור דברים.

ידע אדוני, שאחרי עבור השנה הבעל"ט[10] שנת תרס"ט[11], ותחל שנת תרעי"ן לטובה, תחל אז השנה השביעית, [שמיטת תר"ע (1909–1910), השמיטה הראשונה בימי רבנותו של הרב קוק ביפו] שע"פ[12] דת תוה"ק[13] היא שנת השמיטה, אשר לא מצאו כל גאוני הדורות, אשר באה לפניהם שאלת הישוב, עצה איך להמשיך את עבודת האדמה בלא שום מעצור מצד הדת, כ"א[14] באופן שיעשה שטר מכירה למכור את הקרקע והאילנות, [היתר המכירה: מכירת הקרקעות לגוי לזמן השמיטה, כדי שיהיה אפשר להמשיך לעבד אותן] ע"פ[15] תוכן ידוע שמועיל ע"פ הדת, לאינו-יהודי. והנה המכירה הזאת צריכה להיות מאושרת מטעם כבוד הברון [הברון אדמונד דה רוטשילד, שהמושבות שבחסותו היו רשומות על שמו או על שם אנשיו] או באי-כחו, וכאשר מצד ההלכה צריכים להכין את שטרי המכירה בזמן מוקדם, כי יש ע"ז[16] הצעות רבות שהדין מצריך לעבוד בזה, ע"כ הנני פונה בזה בשאלתי מכבודו, אם בכתב-האמנה המסור ביד כבודו כבר יש די שיוכל כבודו לחתום שטר-המכירה, שיעשה ע"פ הדת, או אולי דרושה על זה הרשאה מיוחדת מכבוד הברון ומהנהגת יק"א[17] מפאריז. [חברת יק"א (JCA), החברה להתיישבות יהודית, שמרכזה בפריז, ושקיבלה לידיה את ניהול מושבות הברון] בשמיטה העברה [שמיטת תרס"ג (1902–1903)] באה הרשאת כבוד הברון ראטשילד, והאדון ברוין שהקרקעות הנם על שמו, שניתנה רשות לאדון פאריענטי לעשות את המכירה, ע"כ אבטח שאם יהי'[18] הענין דורש ודאי יעשה כבוד הברון גם כעת את החובה הקדושה הזאת, לתקן את סדרי עבודת הישוב בשנת השמיטה באופן שאינו מנגד אל דת תוה"ק. כי תיקון ענין זה נוגע הוא חוץ לענין הדת גם למצב המעשה והמסחר בפועל, כי זולת זה

לא יש היתר על מכירת הפירות והיין וכל יבול הארץ, לבד איסור העבודה. אולי דורש כבודו את בירור הענין יותר, אוכל לברר את הדבר לפניו ע"פ איזה אופן שירצה לפניו בדבור או בכתיבה.

כעת הנני מצפה לתשובתו הנכבדה על שאלתי, אחתום בברכה ורגשי כבוד כבירים,

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. ח"י - שמונה עשרה (18)
5. תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
6. נ"י - נרו יאיר
7. שלו' - שלום
8. באה"ק - בארץ הקודש
9. ע"כ - על כן
10. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
11. תרס"ט - השנה תרס"ט (1908/1909)
12. שע"פ - שעל פי
13. תוה"ק - תורתנו הקדושה
14. כ"א - כי אם
15. ע"פ - על פי
16. ע"ז - על זה
17. יק"א - יק"א (חברת ההתיישבות היהודית)
18. יהי' - יהיה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קפט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ב' אדר תרס"ט - יפו **נמען:** הגאון ר' יעקב דוד ווילובסקי (הרידב"ז)

הרב קוק משיב להרידב"ז, המתנגד להיתר המכירה. לבו מר על גורל מצוות השביעית, אבל בלי המכירה רבים יעברו על השביעית בלי שום היתר, וזה חילול השם. לכן 'מוטב שיאכלו בשר תמותות שחוטות'. השבתת המסחר ביין ובתפוזים תגרום משבר של שנים, והברון לא יישא בזה. הרב קוק ממעט בפרסום ההיתר כדי שלא ייראה כהסכמה כללית. העולם כבר סמך בשעת דחק על מקצת פוסקים, אבל לבו דואב על הפקעת המצווה, כמו בפרוזבול. הרב קוק מוכן לנסוע עם הרידב"ז אפילו לפריז כדי להשיג עזרה למי שרוצה לשמור שמיטה כהלכתה, בדרכי שלום ולא באיומים.

עיקרי הדברים

- היתר המכירה - 'מוטב שיאכלו תמותות שחוטות'.
- משבר המסחר ביין ובתפוזים.
- מיעוט פרסום ההיתר.
- צער על הפקעת המצווה (פרוזבול).
- הצעה לשיתוף פעולה לשמירת שמיטה כהלכתה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ב' אדר תרס"ט[4].

לכ' ידי"נ[5] הרב הגאון האמיתי מופת הדור מוהר"ר[7] יעקב דוד [הרב יעקב דוד וילובסקי, הרידב"ז, רב צפת, שהתנגד להיתר המכירה] שליט"א[8].

שלו'[9] וברכה.

מכתב קדשו עם קונטרסו היקר הגיעני כעת ממש, ודבריו הטהורים היו לי למלח על פצעי לבבי, אשר לא זורו ולא חובשו. [ישעיהו א, ו] והשי"ת[10] היודע כל תעלומות רק הוא יודע את לבבי המר על גורל מצות השביעית, אשר בכל לבבי ונפשי, ובכל חיי רוחי ונשמתי, הנני משתוקק וצמא לחזקה ולהחזיר עטרה ליושנה, ועיני רואות איך שאנחנו רחוקים עדיין מלהוציא אל הפועל את הדבר הגדול הזה. וידעתי ברור, שאם לא יעשה ענין המכירה יעברו רבים מאד על כל איסורי שביעית בלי שום צד היתר כלל, ורשעים ירימו קרן לומר הותרה הרצועה לעקור מצות מן התורה בלא שום שאלה, ואין לשער כמה גדול חורבן תוה"ק[11] וחילול ש"ש היוצא מזה. ע"כ[12] הנני מוכרח לצאת בעקבות חז"ל[13] בכלל "מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ולא יאכלו בשר תמותות נבילות", [קידושין כא] והוכרחתי לסדר זה ההיתר למוכרחים להשתמש בו, כאשר עשו כן בשמיטות שעברו. ויען אשר ידעתי, כי לפי המצב בשום אופן אי-אפשר שלא יעשה איזה היתר, לא מצד הסיפוק של השנה, שעל זה הי'[14] אפשר להוציא ע"י[15] השתדלות גדולה אולי מהבאראן [מהברון אדמונד דה רוטשילד] שי'[16] איזה סכום, שהי'[17] אולי מספיק להההכרח, אבל העיקר הוא הפסק המסחר, של היין ושל תפוחי-הזהב, שעולה למליונים, ולא די שיפסידו את ההון העצום הזה בשנת שביעית עצמה, (ולדי' הרמב"ם[18]: י"ל[19] שיהי'[20] צורך לשמור

באורנזים, [בתפוזים] שהם תפוחי-זהב, שתי שנים, ואין כאן כונתי לדבר בהלכה), יופסקו כל המסחרים, כי לא ישתתפו בתי המסחר שבחו"ל[21] עם בתי מסחר שהם מפסיקים את משלח סחורתם בזמן מן הזמנים, כידוע לכל, ואז מוכרח לבא משבר נורא על כל המסחר גם כל השנים שלאחר שביעית, וזה לא ירצה הברון ואולי גם יכולת אין לו לשאת, כי עיקר כונתו הוא שיתפתח המסחר עד שיוכלו להתפרנס מבלעדי עזרתו. ע"כ על הסחורה ודאי הכרח הוא לעשות היתר המכירה לעת עתה, אף שהוא קשה כקריעת ים סוף, [סוטה ב] יראה השי"ת[22] בענייננו ויתקננו בעצה טובה מלפניו, שנוכל לעבדו על אדמת קדשו בלא שום מונע ומפריע כלל. ובשביל שידעתי שאפילו אם יאסרו את הדבר כל גאוני עולם לא ישמעו לזה. ורובם מפני ההכרח הגדול מאד, ע"כ חפצתי למעט בפירסום, כדי שלא תהי'[23] ההנהגה הזאת צורה של הסכמה כללית מגדולי ישראל, כ"א[24] הנהגה שנוהג העם מצד דחקו, וחכמי הדור מוכרחים להעלים עין מטעם מוטב שיהיו שוגגין ["מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין" (ביצה ל)] כו'[25]. ובזה יש לנו לקוות, כי יבאו לנו בחסדי השי"ת ימים טובים מאלה, שירומם ד' את קרן עמו באה"ק[26], ויוכלו להתפרנס בלא עזרת בו"ד, ובלא ערמת המסחר להוציא פירות אה"ק[27] לחו"ל[28], שגם זה הוא היתר דחוק מאד, ואז יהי'[29] אפשר להחזיר עטרה ליושנה בכל קדושתה ממש.

ובעיקר הענין אגיד לכ"ג את דעתי העני', שבאמת לא זו היא הוראה הראשונה שהעולם סומך את עצמו בשעת דחקו על מקצת פוסקים ואפילו על יחיד, כענין חדש וסירכות [כמו בעניין "חדש" (תבואה חדשה לפני העומר) ובעניין סירכות הריאה, שבהם נהגו להקל על פי מיעוט פוסקים] ", ותיקוני עירובין, משום אין ר"ה[30] בזה"ז[31] [משום שאין רשות הרבים בזמן הזה] וכיוצא בהן. ע"כ אם בא לסמוך על המתירים לומר שבשל גוי מותרת עבודה ופקע קדושת שביעית, ועל המכירה של זמן, שהיא מותרת, מפני הדחק, כמו שמתירין להשכיר במקום הפסד, כידוע, אין זה כ"כ[32] דבר רחוק בזה"ז, אבל העיקר מה שלבנו דואב הוא, שעכ"פ[33] מצות שביעית מופקעת היא ואין מקיימים אותה, וזו היתה באמת עיקר תקנתו של הלל בפרוזבול, [תקנת הפרוזבול, שבה התקין הלל שהשמיטה לא תשמט חובות (גיטין לו)] שלא חידש ע"ד[34] תורה, אלא שאין ללמד להפקיע מצוה כדהתו' גיטין ל"ו ע"א[35] ד"ה[36] מי איכא מידי, [כדברי התוספות בגיטין לו] וע"ז[37] לבי דוי על שאנו מוכרחים ללמד את העם להפקיע מצות שביעית, במקום שאנו חייבים תמיד להקים עדות ביעקב [תהלים עח, ה] וללמד את ישראל להתחייב גם במצות שאפשר להפטר מהן, כמו ציצית ותרומ"ע[38] ע"י הכנסה דרך גחו"ק[39] [על ידי הכנסת התבואה דרך גגות וחצרות וקרפיפות, כדי לפטור אותה ממעשרות (ברכות לה)] וכיו"ב[40]. ע"כ הנני מוכן בל"נ[41] לעמוד על ימין כ"ג[42] ידי"נ שליט"א ולהיות בצוותא עמו, אפילו לנסיעות רחוקות כמו לפריז וכיו"ב, אולי יחון ד', אולי ירחם עלינו, ונוכל להמציא לכה"פ[43] עזר הגון לחלק גדול מאחינו היקרים, החפצים בכל לבם ונפשם לשמור את המצוה ולקיימה בלא שום הפקעה כלל. ואם חפץ ד' בידנו יצלח אז אין קץ לדבר הגדול הזה לקדושת שם שמים שיצא מזה בעז השי"ת, ולחיזוק ימין יראי ד' שומעי בקול דברו, אבל עלינו לעשות הכל בדרך שלו' ובדרך כבוד ואהבה, לשמו יתי'[44] ולאה"ק[45] וליושבים עלי'[46] ועובדים את אדמתה, לא באיומים ובהפחדות משונות ובצעקות ומריבות, כי"א פשוט להודיע שההיתר הוא מדוחק גדול מאד מאד, ואחר כל דחקו הוא הפקעה של מצוה, א"כ[47] המצוה החביבה והקדושה, שזכינו ב"ה אחרי משך הגלות המר והארוך שנוכל לקיימה על אדמת הקודש,

חסרה היא לנו, ע"כ נעורר כל אשר נוכל כדי שיעלה דבר ד' בידנו ונוכל לקיימה, ולעזור לרבים להתחייב בה בלא פקפוק ולקיימה. וע"י[48] אתערותא דלתתא הקטנה הזאת נבטח בשם השי"ת, ששיכן את שמו בהר קדשו, שתתעורר ברכה עליונה, ופתחי גאולה וישועה לאה"ק[49] ולעם ד' המצפים לישועתו, ויקרב קץ הימין, ויגלה מבשר משמיע שלו' במוצאי שביעית הבעל"ט[50], כי עת לחננה כי בא מועד. והנני מחכה לתשובתו הקדושה במוקדם האפשרי. והי'[51] ז"ש[52] וברכה באה"ר[53], כנה"י[54] ונפש ידי"ע[55] דוש"ת[56] בכל לונ"ח[57],

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ט - השנה תרס"ט (1908/1909)
5. לכ' - לכבוד
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. שלו' - שלום
10. והשי"ת - והשם יתברך
11. תוה"ק - תורתנו הקדושה
12. ע"כ - על כן
13. חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
14. הי' - היה
15. ע"י - על ידי
16. שי' - שיחיה
17. שהי' - שהיה
18. הרמב"ם - רבי משה בן מימון
19. י"ל - יש לומר
20. שיהי' - שיהיה
21. שבחו"ל - שבחוץ לארץ
22. השי"ת - השם יתברך
23. תהי' - תהיה
24. כ"א - כי אם
25. כו' - וכולי (וכן הלאה)
26. באה"ק - בארץ הקודש
27. אה"ק - ארץ הקודש
28. לחו"ל - לחוץ לארץ
29. יהי' - יהיה
30. ר"ה - ראש השנה
31. בזה"ז - בזמן הזה
32. כ"כ - כל כך
33. שעכ"פ - שעל כל פנים
34. ע"ד - על דבר
35. ע"א - עמוד א
36. ד"ה - דיבור המתחיל

37. וע"ז - ועל זה
38. ותרומ"ע - ותרומות ומעשרות
39. גחו"ק - גגות, חצרות וקרפיפות
40. וכיו"ב - וכיוצא בזה
41. בל"נ - בלי נדר
42. כ"ג - כבוד גאונו
43. לכה"פ - לכל הפחות
44. ית' - יתברך
45. ולאה"ק - ולארץ הקודש
46. עלי' - עליה
47. א"כ - אם כן
48. וע"י - ועל ידי
49. לאה"ק - לארץ הקודש
50. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
51. והי' - והיה
52. ז"ש - זה שלום
53. באה"ר - באהבה רבה
54. כנה"י - כנפשו היקרה
55. ידי"ע - ידידו עוז
56. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
57. לונ"ח - לנחמת ציון

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קצח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ו אייר תרס"ט - יפו **נמען:** משה לייב לילינבלום (ועד 'חובבי ציון' באודסה)

הרב קוק דוחה את החשש מסדרי ההיתר שפרסם. הרב קוק אינו נוטה למתירים הקיצוניים: כשם שאנו צריכים לארץ, כך אנו צריכים לדת, ולשמור שלא תשתכח תורת שביעית. ארבע המלאכות ייעשו ברובן בידי נכרים, והקלות ניתנות רק בשאלת חכם. הרב קוק אסר רק נטיעות נוי. הרב קוק מבקש מהוועד לחתום על ההרשאה, כפי שכבר חתם הברון.

עיקרי הדברים

- האיזון בין צורכי הארץ לצורכי הדת.
- דחיית המתירים הקיצוניים.
- ארבע המלאכות, וההקלות בשאלת חכם.
- בקשה לחתימה על ההרשאה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ט"ו אייר תרס"ט[4]

לכבוד הרה"ח[5] המפורסם מו"ה[6] משה ליב לילענבלום [משה לייב לילינבלום, ממנהיגי "חובבי ציון" באודסה] נ"י[7].

מכתב כ'[8] מכ"ט ניסן העבר הגיעני כעת, ומפני הטרדא אשיב לו בקיצור.

ידע כ' שהישוב הוא חיי נשמתי, וידעתי היטב, קודם שפרסמתי את סדרי ההיתירים, [סדרי היתר המכירה לשנת השמיטה תר"ע] איך הענין צריך להתנהג בין מצד תיקון האכרים בין מצד תיקון הפועלים. ולא נעלם ממני שישנם ג"כ[9] מתירים קיצונים, [שיש גם מי שהתירו את כל המלאכות בשמיטה בלי שום הגבלה] אבל אינני נוטה לזה, כי כשם שאנו צריכים לארץ כך אנו צריכים לדת, ואנו צריכים להשריש שלא תשתכח תורת שביעית מישראל, כשם שזכרונה וחבתה חי בנשמותינו. וידע כל יהודי, שיש בארץ ישראל עליה לא רק לגופו כי-אם גם לנשמתו הנצחית, ורק בזה נעלה את השלהבת של חבת ציון בפועל, ונמשיך את חייה לדורות. ובפועל אין הענין נוגע לסדרי הפועלים, כי ארבע המלאכות, שהן זריעה ובצירה, זמירה וקצירה, [ארבע המלאכות שנאסרו בשמיטה מן התורה (ויקרא כה, ג-ה)] בזריעה עסוקים עד כה כמעט רק פועלים נכרים, ולא יחרב הישוב אם תהי'[10] שבת הארץ ניכרת [ולא ייהרס היישוב אם תהיה השמיטה ניכרת] ע"י[11] איזה שינוי במקצת מקומות, ועל הבצירה, הזמירה והקצירה, כבר תקנתי דרכי היתר, שאינם נתנים להנתן ביד כל אחד כ"א[12] אחר שאלת חכם, וכן הוא בחרישה. והנטיעה לא אסרתי כ"א "נטיעות גנות לשם פאר והרחבה וזריעת ענינים טפלים".

ומעולם לא חשבתי, שירצה הועד להתערב בעניני שאלות. ע"כ[13] יטיב נא כ' להציע לפני הועד לחתום ההרשאה, [ייפוי הכוח שנתנו האיכרים לרב קוק כדי למכור את אדמותיהם לנכרי לשנת השמיטה] ולא יהי'[14] עיכוב בדבר. כי הברון נ"י [הברון אדמונד דה רוטשילד] כבר חתם בעצמו על ההרשאה, ונשלחה אלי מפריז.

והנני בזה מוקירו ומכבדו כיקר ערכו,

הק' אברהם יצחק ה"ק

ידע כ', כי האכרים ב"ה מלאים רצון מסדרי ההיתר, והם יודעים את מצבם יותר מהדואגים עבורם ממרחק. ובכלל איזה יחש יש לחתימת ההרשאה עם תנאי ההיתר, איך שיהיו תנאי ההיתר ההרשאה צריכה להחתם. הנ"ל[15]

ומה שכי[16] הגרש"מ[17] ז"ל[18], [הגאון רבי שמואל מוהליבר, מגדולי מתירי המכירה בשמיטה של תרמ"ט] שבשביל היתר העבודות שמדרבנן לא היה צורך למכירה, איני מסכים לזה כלל וכלל, ויפתח בדורו כשמואל בדורו [ראש השנה כה: כל מי שנתמנה פרנס על הציבור, אפילו הקל שבקלים, הוא כאביר שבאבירים] הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ט - השנה תרס"ט (1908/1909)
5. הרה"ח - הרב החסיד
6. מו"ה - מורנו הרב
7. נ"י - נרו יאיר
8. כ' - כבוד
9. ג"כ - גם כן
10. תהי' - תהיה
11. ע"י - על ידי
12. כ"א - כי אם
13. ע"כ - על כן
14. יהי' - יהיה
15. הנ"ל - הנזכר לעיל
16. שכי - שכבוד
17. הגרש"מ - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות ש, מ (למשל: שמואל + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
18. ז"ל - זכרונו לברכה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארכה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ראש חודש אדר שני תרפ"ד - טריאסט **נמען:** הוריו, אשתו, ילדיו ובני המשפחה

הם הגיעו לטריאסט; הרב המקומי ונכבדים קיבלו אותם, ומחר ייסעו לפריז. בכל מקום קיבלו אותם בכבוד, גם 'שאינם בני ברית'. הרב קוק מבקש לשמוע על בריאות אביו, ושאביו יחתום בעצמו. לבנו הרצי"ה: האם נשמרים השיעורים, ושלא יוציא לדפוס דבר שאינו מבואר כל צרכו, בהתייעצות עם הרב חרל"פ; ושיקפידו על אכילה ובריאות. לבנותיו: שיהיו רגועות ויסדרו את הבית.

עיקרי הדברים

- הגעה לטריאסט.
- קבלת פנים.
- הוראות לבנו.
- דאגה למשפחה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה. יום ג', ר"ח אד"ר[1], טריעסט [טריאסטה, בדרך לארצות הברית במסע לגיוס כספים לישיבות]

הורי היקרים, עט"ר[2], רעיתי הרבנית, בני. בנותי, אחי ואחיותי וב"ב וצאצאיהם היקרים לכולם ברכת ד' וכל טוב סלה ב"ה[3] באנו לשלו'[4] כשעה עשר בערב אמש ליל ג' אור לר"ח דנא. הנה, באו הרב ואחדים נכבדים לקבל פנינו על הספינה, סרנו פה במלון נכבד, ונקוה להנפש פה עד מחר אי"ה[5] שנסע לפריז. פסח שי'[6] נסע לפני אור היום שמה, בשביל העיכוב מצד הקורנטין. נקוה להשי"ת[7] שיצליחנו בכל דרכינו למען שמו הגדול ולמען עמו ונחלתו. ב"ה בכל המקומות שעברנו וגם באנו נפגשנו תה"ל[8] בכבוד והדר ובאהבה וחבה מן הכל, בין שהם ב"ב[9] שאינם ב"ב. נברך לד' חסדו. בבקשה לכתב לנו משלו'[10] כולכם בפרטיות.

ביחוד שלו'[11] אדוני אבי שליט"א[12] למע"ה[13] אם יוכל לחתום בעצמו מה טוב. ובכל אופן להודיעני בפרטיות ממצבו. למע"ה הורי היקרים וכל מחמדינו, לא תצטערו ח"ו[14] ותהיו מאושרים ושמחים, ומלאים יחול ותקות תשועת השי"ת[15], שברחמיו הרבים יחנינו לשוב בקרוב אל נוה קדשנו, להתעלס בשמחה וחדות ישועתו, בהודות והלל לשמו על חסדו ואמתו, ולהביא עזר והרוחה לעניי עם ד' יושבי ציון, ולחזוק תוה"ק[16] ובנין אה"ק[17] ת"ו[18]. בני יקירי, כתוב נא בפרטיות מכל הנעשה בבית ודרו"ש[19] כל מחמדינו, וביחוד שלו' חביב רוחנו ולבנו הגרי"מ[20] חרל"פ[21] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א וכא"ל[22]. ושלו'[23] כל חבירינו היקרים, כולם מקטנם ועד גדולם, הרבנים והחברים, הזקנים והצעירים, וכל מתפללי ביהמ"ד[24] שלנו. ותודיעני אם משתמרים באיזה מדה השיעורים ואם אתה ממשיך את ההדפסה, למע"ה לדייק שלא. להוציא מת"י שום דבר שאינו מבואר כל צרכו בבירור גמור, ותעיין בזה בשכלך הישר, ותתישב עם ידי"נ[25] הגרימ"ח[26] שליט"א. והשי"ת[27] יתקנינו בעצה טובה מלפניו, בכל

הפרטים והכללים. ואבקש מאד ממך ומחוה לאה [כלתו, רעיית הרצי"ה; ראו (כרך ד', אגרת אקלג)] תחי'[28], שתזהרו בשמירת הבריאות, ותשתדלו להרבות באכילה, למען חזוק הכחות, וכדי לעשות נחת רוח לאמא תחי'.

בתי היקרה פרידא חנה תחי' ודאי תביני בעזה"י[29] להיות מרוגעת, וברצון טוב, בהשקט ובמנוחה. היי שמחה ומאושרת, ובעז"ה[30] הכל יהי'[31] לטובה ואל תדאגי כלל, יתחזקי בבטחון על השם יתברך, המנהיג אותנו בחסדו בע"ה[32]. בני ברית. בתי יקירתי בתי' מרים תחי'. אקוה שתהיי מפקחת יפה על בריאותך, ועל בריאות אמא תחי', ותעשי תמיד נחת רוח לאבא ואמא שליט"א, ובכלל יהי' בעז"ה[33] בבית הכל בסדר נכון, ואפילו זמני האכילה הי'[34] ראוי להתרגל בסדר הראוי, כדי שיהי'[35] יותר קל להמשיך את הסדר בזה כאשר יזכנו השי"ת לשוב לשלו', בעזרתו ית"ש[36]. הנני כעת עדיין קצת עיף מהנסיעה, ע"כ[37] אקצר כעת ובעה"י[38] נקוה לכתב מהסתם בע"ה עוד מהתחנות הבאות. עד אשר נזכה בע"ה לבא על האני' להצלחה.והי'[39] זה שלו' וברכת טוב, ושמחת פורים וחדות ד' ועזו, לכולכם חביבי ומחמדי כנפשכם היקרה ונפש בנכם, אישך, אביכם, אחיכם, ודודכם, המצפה לישועת ד', אברהם יצחק ה"ק[40] דר"ש[41] באהבה לאלטר שליט"א, מהו עושה והיכן הוא ומה שלומו, מן הכל הודיעוני, הנ"ל[42] בני מחמדי, איני צריך לעוררך בפרטיות, שתודיעני מהענינים שנמסרו אליך בעת אשר נדברנו לפני העתקתנו, הכל באר היטב בעה"י[43]

אברהם יצחק ה"ק

---

1. אד"ר - אדר ראשון
2. עט"ר - עטרת ראשי
3. ב"ה - ברוך השם
4. לשלו' - לשלום
5. אי"ה - אם ירצה השם
6. שי' - שיחיה
7. להשי"ת - להשם יתברך
8. תה"ל - תהלה לא-ל
9. ב"ב - בני ביתו
10. משלו' - משלום
11. שלו' - שלום
12. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
13. למע"ה - למעלה
14. ח"ו - חס ושלום
15. השי"ת - השם יתברך
16. תוה"ק - תורתנו הקדושה
17. אה"ק - ארץ הקודש
18. ת"ו - תבנה ותכונן
19. ודרו"ש - ודורש שלום
20. הגריי"מ - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
21. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
22. וכא"ל - וכל אשר לו
23. ושלו' - ושלום
24. ביהמ"ד - בית המדרש

25. ידי"נ - ידיד נפשי
26. הגרימ"ח - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ, ח (למשל: יעקב + משה + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
27. והשי"ת - והשם יתברך
28. תחי' - תחיה
29. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
30. ובעז"ה - ובעזרת השם
31. יהי' - יהיה
32. בע"ה - בעזרת השם
33. בעז"ה - בעזרת השם
34. הי' - היה
35. שיהי' - שיהיה
36. ית"ש - יתברך שמו
37. ע"כ - על כן
38. ובעה"י - ובעזרת השם יתברך
39. והי' - והיה
40. ה"ק - הכהן קוק
41. דר"ש - דורש שלום
42. הנ"ל - הנזכר לעיל
43. בעה"י - בעזרת השם יתברך

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארסו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט' טבת תרפ"ה - ירושלים **נמען:** מר בריל, פקיד יק"א ביפו

בפריז ביקש מהברון שהרכבת מראש העין לפתח תקוה לא תיסע בימי שישי בחורף (ספטמבר עד אפריל), כדי שלא תחלל שבת; הברון ציווה על מר פרנק לכתוב לו. הרב קוק מבקש לבצע זאת, כרצון המושבה.

עיקרי הדברים

- רכבת פתח תקוה בערב שבת.
- הוראת הברון.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ירושלם ט' טבת תרפ"ה[2]

אדון נעלה מר בריל, פקיד יק"א[3] באי"י[4], [פקיד חברת יק"א (ובהמשך פיק"א), שניהלה את מפעלי הברון רוטשילד בארץ] יפו. בהיותי בפריז, אצל מעלת כבוד הברון [הברון אדמונד דה רוטשילד] שיחי'[5], הצעתי לפניו את דרישת הקהל באי"י שהרכבת ההולכת מראש על עין לפי"ת[6], תשבת בחדשי ספטמבר והלאה, עד אפריל, ביום ו' ערב שבת קודש, כדי להמנע מחלול שבת, הנמשך איזה שעות אחר שקיעת החמה בערבי שבתות בחדשים ההם. כבוד הברון צוה בפני להאדון פרנק שיכתב לכבודו, שיסדר את הדבר, להפסיק את מהלך הרכבת הנ"ל[7], באופן שלא יהיה חלול שבת בחדשים הנ"ל.

אקוה שכבר הגיע לכבודו מכתבו של מר פרנק ויטיב נא להוציא מן הכח אל הפועל את המפעל הזה, שהוא ג"כ[8] רצון המושבה פתח תקוה, כפי מכתבם ע"י[9] ועד המועצה, בתקותי שיסודר הדבר כראוי הנני חותם בברכה ורגשי כבוד

אברהם יצחק ה"ק

אחכה לתשובתו היקרה במוקדם, הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
3. יק"א - יק"א (חברת ההתיישבות היהודית)
4. באי"י - בארץ ישראל
5. שיחי' - שיחיו
6. לפי"ת - לפתח תקוה
7. הנ"ל - הנזכר לעיל
8. ג"כ - גם כן
9. ע"י - על ידי

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ב' אדר תרפ"ה **נמען:** מר בריל, יק"א

הרב קוק דורש לבצע מיד את תיקון הרכבת בפתח תקוה בערב שבת, כהבטחת הברון.

עיקרי הדברים

- ביצוע תיקון הרכבת.

נוסח האגרת עם ביאור

ב' אדר ה'

אדון נעלה מר בריל [ראו (כרך ד', אגרת ארסו)] שלו'[1] א"נ[2] ע"פ[3] מכתבו הנכבד שקבלתי אודות תיקון שמירת השבת של הרכבת בפתח תקוה, שהסכים לזה כבוד הברון שיחי'[4] כאשר בקרתי אותו בפריז, הנני בזה לדרוש מכבודו שהתיקון הזה יצא מיד אל הפועל כהבטחתו של כבוד הברון ורצונו הנכבד. ואדוני היקר הלא תמיד עמד לימיני בכל מאורע שנזדמן לי מאז באתי לא"י[5] בעניני הכלל, אקוה שיעשה כן גם בענין זה של הרכבת ודי' ישלם פעלו הטוב ברב ברכה.

נאמנו מאד

אברהם יצחק ה"ק

---

1. שלו' – שלום
2. א"נ – אדון נכבד (בפתיחת מכתב); בהלכה: אינו נאכל
3. ע"פ – על פי
4. שיחי' – שיחיו
5. לא"י – לארץ ישראל